

Sygn. akt. I Ns 2308/14

POSTANOWIENIE

Dnia 19 listopada 2014 roku

Sąd Rejonowy w Bartoszycach, I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: SSR Ewa Kurasz

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Zentkowska

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2014 roku w Bartoszycach

na rozprawie

sprawy z wniosku J. C. (1)

z udziałem S. C., U. C.i (...)Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie

postanawia:

I. zatwierdzić uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia przez J. C. (1), syna B. i J. w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu B. C., zmarłym dnia 05 grudnia 2011 roku w B., ostatnio stale zamieszkałym w L., gmina B.;

II. stwierdzić, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 2308/14

UZASADNIENIE

Wnioskodawca J. C. (1) wniósł o zatwierdzenie przez sąd uchylenia się przez niego od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu B. C. w terminie.

W uzasadnieniu wniosku pełnomocnik wnioskodawcy wskazał, że wnioskodawca był skonfliktowany z ojcem od wielu lat i nie utrzymywał ani z nim, ani z matką kontaktu. W związku z tym nie otrzymywał też od rodziców pomocy materialnej. Ostatni raz widział spadkodawcę i rozmawiał z nim na pogrzebie matki w 2006 roku. Nie był na pogrzebie spadkodawcy, ponieważ w tym czasie przebywał w szpitalu. Nie utrzymywał też kontaktów z rodzeństwem: siostrą i bratem. Z siostrą rozmawiał przed pogrzebem zmarłego, jednak ta nie wspominała o długach spadkowych. Brat S. C. po śmierci ojca proponował mu uregulowanie spraw spadkowych, jednak nic nie wspominał o istniejącym zadłużeniu.

Pełnomocnik wnioskodawcy wywodził, że w tym stanie rzeczy brak wiedzy wnioskodawcy odnośnie rzeczywistego stanu spadku nie był wynikiem jego braku staranności. Od wielu lat nie utrzymywał on bowiem kontaktów od z rodzicami i rodzeństwem, a nic nie wskazywało na to, aby po spadkodawcy pozostało jakieś zadłużenie (wniosek k. 2-7).

Uczestnik (...)Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. wniósł o oddalenie wniosku.

W uzasadnieniu odpowiedzi na wniosek pełnomocnik uczestnika wskazał, że wnioskodawca nie dochował należytej staranności w ustaleniu składu spadku. Nie podjął bowiem sam działań pozwalających na ustalenie rzeczywistego stanu zadłużenia zmarłego. W szczególności nie spytał się brata S. C. o istniejące zadłużenie, chociaż brat, jako pożyczkobiorca, za którego poręczył zmarły, na pewno o nim wiedział. Bierność wnioskodawcy w tym zakresie wskazuje na brak należytej staranności i winna skutkować oddaleniem wniosku (odpowiedź na wniosek k. 35-36).

Uczestnicy S. C. i U. C. nie stawili się na rozprawie ani nie zajęli stanowiska w sprawie na piśmie.

Sąd ustalił, co następuje:

Wnioskodawca J. C. (1) w 1977 roku zawarł związek małżeński z G. C.. Wraz z żoną zamieszkał u rodziców B. i J. C. (2). Rodzice wnioskodawcy nie akceptowali jego małżonki. Na tym tle doszło do konfliktu, na skutek którego matka wnioskodawcy pobiła się z jego żoną. Po trzech miesiącach J. i G. C. wyprowadzili się od rodziców wnioskodawcy i zaprzestali utrzymywania z nimi kontaktów. Wygasły również kontakty między rodziną wnioskodawcy a jego rodzeństwem – uczestnikami S. C. i U. C.. Spotykali się oni jedynie przypadkowo. Nie odwiedzali się nawet na Boże Narodzenie i Wielkanoc. Chociaż wnioskodawca bywał w miejscowości L., to nie odwiedzał rodziców ani mieszkającego u nich brata.

W dniu 27 maja 2006 roku zmarła matka wnioskodawcy J. C. (2). Wnioskodawca był obecny na jej pogrzebie i po raz ostatni widział się na nim z ojcem.

(dowody: zeznania świadków G. C. k. 45-46, J. S. k. 46, S. K. k. 46,

zeznania wnioskodawcy k. 47, 43-44,

z akt I Ns 4181/13 Sądu Rejonowego w Bartoszycach stanowiących załącznik do akt sprawy: skrócone odpisy aktów stanu cywilnego k. 6, 52)

Dnia 24 kwietnia 2008 roku brat wnioskodawcy S. C. zawarł z uczestnikiem (...)Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. umowę pożyczki numer (...)na kwotę 6.000 złotych. Poręczycielem pożyczki został spadkodawca B. C..

Ponieważ należność z tytułu pożyczki nie była uiszczana zgodnie z umową, wyrokiem z 19 lutego 2010 roku Sąd Rejonowy w Olsztynie, w sprawie X Cupr 564/09, zasądził solidarnie od B. C. i S. C. na rzecz (...)Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 5.048,33 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 28 kwietnia 2008 roku do dnia zapłaty i odstąpił od obciążenia pozwanych kosztami procesu.

(dowody: umowa pożyczki k. 39,

wyrok k. 40)

B. C. zmarł 05 grudnia 2011 roku w B.. O jego śmierci rodzeństwo zawiadomiło wnioskodawcę. Następnego dnia załatwiał on wraz z siostrą U. C. formalności związane z pogrzebem ojca. Siostra oświadczyła mu wtedy, że weźmie ostatnią rentę ojca, aby spłacić ostatnią ratę jego pożyczki. Z jej słów wnioskodawca wywnioskował, że więcej długów ojciec nie zostawił. Tego samego dnia wieczorem został przyjęty do szpitala na skutek utrzymujących się bólów w klatce piersiowej i kołatania serca. W szpitalu przebywał do 09 grudnia 2011 roku, w związku z czym nie był na pogrzebie ojca.

(dowody: karta informacyjna leczenia szpitalnego k. 9

zeznania świadków G. C. k. 45-46,

zeznania wnioskodawcy k. 47, 43-44,

z akt I Ns 4181/13 Sądu Rejonowego w Bartoszycach stanowiących załącznik do akt sprawy: skrócony odpis aktu zgonu k. 5)

W 2013 roku wnioskodawcę odwiedził brat S. C., z propozycją uregulowania spraw dotyczących spadku po ojcu, w którego skład wchodzi mieszkanie. Nie wspomniał przy tym nic o ewentualnych długach spadkowych. Wkrótce potem, 09 grudnia 2013 roku, wnioskodawca otrzymał wezwanie do Sądu Rejonowego w Bartoszycach w związku z wszczętą

przez wierzyciela (...)Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W.sprawą o stwierdzenie nabycia spadku po B. C.. Wtedy dowiedział się też o istniejącym zadłużeniu spadkodawcy.

Przed powzięciem wiadomości o sprawie o stwierdzenie nabycia spadku wnioskodawca nie posiadał żadnych informacji wskazujących na to, że po ojcu mogło zostać jakiekolwiek zadłużenie. Wiadomość ta nie była powszechna w rodzinie ani w miejscowości L..

(dowody: zeznania świadków G. C. k. 45-46, J. S. k. 46, S. K. k. 46,

zeznania wnioskodawcy k. 47, 43-44)

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów w postaci karty leczenia szpitalnego (k. 9), umowy pożyczki (k. 39) i wyroku (k. 40) oraz znajdujących się w aktach sprawy I Ns 4181/13 Sądu Rejonowego w Bartoszycach skróconych odpisach aktów stanu cywilnego (k. 5, 6, 52). Dowody te są ze sobą zgodne, tworząc spójny obraz stanu faktycznego w sprawie. W trakcie postępowania nie ujawniły się też żadne okoliczności podważające autentyczność dokumentów lub wiarygodność osób je sporządzających.

Ustalając stan faktyczny Sąd oparł się również na zeznaniach świadków G. C. (k. 45-46), J. S. (k. 46) oraz S. K. (k. 46). Treść ich zeznań jest zgodna z dowodami z dokumentów. Świadkowie ci wskazywali, jakie informacje posiadają oraz wskazywali, w jakich kwestiach się nie orientują. Żaden z uczestników postępowania nie wnosił też zastrzeżeń co do ich wiarygodności oraz prawdziwości złożonych przez nich zeznań.

Sąd uznał za wiarygodne również zeznania wnioskodawcy (k. 47, 43-44), jako zgodne z powyższymi dowodami i uzupełniające w sposób spójny stan faktyczny w sprawie.

Wniosek wniesiony w niniejszej sprawie był zasadny.

W myśl art. 1012 k.c. spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić. Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 § 1 i 2 k.c.).

Zgodnie z art. 1019 § 1 - 3 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli, z tym że uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

W niniejszej sprawie wnioskodawca wniósł o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu. Jako przyczynę niezłożenia oświadczenia wskazał błąd co do składu masy spadkowej, to jest nieświadomość faktu, iż po ojcu pozostał dług.

W doktrynie wskazuje się, że spadkobierca składa oświadczenie woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo nie składa takiego oświadczenia w terminie wynikającym z art. 1019 § 1 k.c. pod wpływem błędu, jeżeli w chwili składania tego oświadczenia lub upływu terminu do jego złożenia był w błędzie co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.), a błąd był obiektywnie i subiektywnie istotny (art. 84 § 2 k.c.). Błąd co do treści czynności prawnej może być

błędem co do tytułu powołania do dziedziczenia, osoby spadkodawcy lub przedmiotu spadku. Może polegać między innymi na niewiedzy spadkobiercy o istnieniu długów spadkowych. W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się jednak zgodnie, że podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić jedynie błąd prawnie doniosły, to jest taki, który nie wynika z niedołożenia przez spadkobiercę należytej staranności przy ustalaniu rzeczywistego stanu spadku. O błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy "błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy". Poprzestanie przez spadkobiercę na pozbawionym jakichkolwiek konkretnych podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (niezłożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli. Istnienie powyższych przesłanek ocenić przy tym należy z uwzględnieniem konkretnych okoliczności danej sprawy, co wymaga między innymi ustalenia, jakich aktów staranności można było wymagać od spadkodawcy w danych okolicznościach i czy ich niepodjęcie pozostawało w związku przyczynowo – skutkowym z niezłożeniem oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w terminie. W kontekście oświadczeń spadkowych przy powoływaniu się na błąd co do przedmiotu spadku, chodzi o konkretne działania zmierzające do uzyskania wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego. Niepodjęcie określonych, uzasadnionych w danej sytuacji działań może bowiem prowadzić do oceny o niedołożeniu przez spadkobiercę należytej staranności wyłączającej skuteczne powołanie się na błąd co do przedmiotu spadku. Skuteczność powołania się na błąd co do przedmiotu spadku można wyłączyć wtedy, gdy spadkobierca nie dochował należytej staranności polegającej na podjęciu uzasadnionych w danych okolicznościach działań, zmierzających do ustalenia stanu spadku, których podjęcie doprowadziłoby do takiego ustalenia i w konsekwencji - do uniknięcia błędu. Za zbyt daleko idący należy przy tym uznać pogląd, że przy braku pewności co do stanu spadku, spadkobierca powinien złożyć "odpowiednie" oświadczenie spadkowe np. spadek odrzucić lub przyjąć z dobrodziejstwem inwentarza (patrz postanowienia Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2005 roku, IV CK 799/04 oraz z 18 marca 2010 roku, V CSK 337/09). Ocena istotności błędu wymaga przy tym ustalenia, czy spadkobierca mający wyobrażenie o rzeczywistym stanie rzeczy, tj. niedziałający pod wpływem błędu, złożyłby oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku o określonej treści.

Spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby lub od skutków prawnych niezłożenia takiego oświadczenia w terminie, w czasie określonym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie. Oświadczenie o uchyleniu może być złożone w każdym czasie, nawet po dziale spadku.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, iż w ustalonym stanie faktycznym błąd wnioskodawcy co do stanu spadku był prawnie doniosły. Nie utrzymywał on kontaktu ani z rodzicami ani z rodzeństwem, nie mógł się więc dowiedzieć o istniejącym długu w „zwykłym” toku rzeczy. Przeświadczenie o braku długów po stronie spadkodawcy wywodził przy tym ze słów siostry, która wskazała, że weźmie ostatnią rentę zmarłego ojca, aby spłacić ostatnią ratę jego pożyczki. W zwykłych okolicznościach w sposób racjonalny można z tego oświadczenia wyprowadzić wniosek, że zmarły innych długów nie zostawił. Spadkodawca nie prowadził przy tym działalności ani trybu życia, który wskazywałby na możliwość zaciągnięcia przez niego pożyczek lub istnienia zadłużenia innego rodzaju. Co więcej, ponieważ odpowiadał on wobec wierzyciela nie jako pożyczkobiorca, a jako poręczyciel, w powszechnej świadomości jego dług mógł funkcjonować jako cudzy, niezwiązany z osobą spadkodawcy. Potwierdza to fakt, iż nawet członkowie rodziny spadkodawcy i wnioskodawcy, zamieszkujący w tej samej niewielkiej miejscowości co spadkodawca i jego syn S. C., nie wiedzieli o istnieniu długu spadkodawcy i jego odpowiedzialności za zobowiązanie syna. Co więcej, w trudnych stosunkach między wnioskodawcą a jego rodzicami i rodzeństwem, temat ten mógł być uważany za „wstydlivy”, a wiadomość o długu mogła zostać celowo przed wnioskodawcą ukryta. Bez względu jednak na powyższe, w ocenie Sądu w okolicznościach niniejszej sprawy, zwłaszcza w świetle złych stosunków z najbliższą rodziną i oraz treści rozmowy z siostrą U. C. po śmierci spadkodawcy, wnioskodawca mógł zasadnie przypuszczać, że jego ojciec nie zostawił po sobie długów i nie można mu zarzucić niedołożenia należytej staranności polegającej na niewypytywaniu rodzeństwa o jego stan majątkowy.

Niewątpliwym przy tym jest, iż błąd wnioskodawcy był prawnie istotny, gdyby bowiem powziął on wiadomość o istnieniu zadłużenia w terminie określonym w art. 1019 § 1 k.c., złożyłby oświadczenie o odrzuceniu spadku w odpowiednim czasie.

Wniosek o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w niniejszej sprawie został też złożony w terminie wskazanym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu. O istnieniu zadłużenia wnioskodawca dowiedział się bowiem w grudniu 2013 roku, a wniosek do Sądu złożył w styczniu 2014 roku (patrz postanowienie Sądu Najwyższego z 04 kwietnia 2014 roku, II CSK 410/13).

Wobec powyższego, na podstawie art. 1019 § 1-3 k.c. orzeczono jak w punkcie I sentencji.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., określającego ogólną zasadę rozkładu kosztów w postępowaniu nieprocesowym i stanowiącego, że każdy uczestnik tego postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie. W niniejszej sprawie nie zachodziły bowiem przesłanki zastosowania § 2 i 3 tego artykułu, dotyczyła ona bowiem zarówno uprawień spadkobierców, jak i wierzycieli i wszyscy byli zainteresowani jej wynikiem.